

Tercan, Talha (2025). Kolektif, Ruhlar ve Tanrılar Arasında Türk Dünyası Şamanizmi, İstanbul: Ötügen Yayınları, 2025, 451 s., *Uluslararası Uygur Araştırmaları Dergisi*, Sayı: 2025 /25, s. 111-116.

Kolektif, Ruhlar ve Tanrılar Arasında Türk Dünyası Şamanizmi, İstanbul: Ötügen Yayınları, 2025, 451 s.

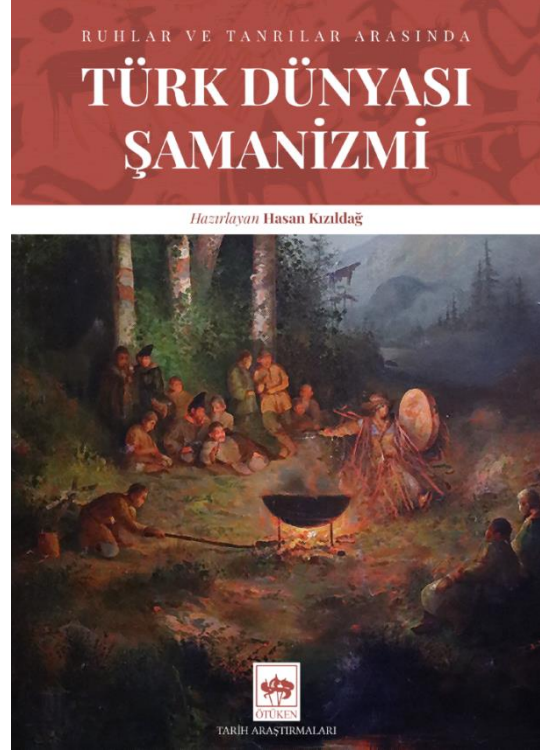
[Kitap İncelemesi/ Book Review]

*Talha TERCAN**

Geliş Tarihi: 03.04.2025

Kabul Tarihi: 28.04.2025

Hasan Kızıldağ'ın editörlüğünü yaptığı ve 22 akademisyenin katkısıyla hazırlanmış olan bu eser içerisinde Şamanizm, sunuş bölümü de dâhil olmak üzere toplamda 23 başlık altında değerlendirilmiştir. Kitabın içeriği hakkında bilgi veren en önemli unsurlardan biri olan kapağında, bir şamanın ateşin yanında ve halkının önünde ritüel icra ettiğini görüyoruz. Bu görsel, okuyucunun ilgisini içeriğe yönlendirmesi bakımından oldukça başarılıdır. Türklerin en eski inançlarından biri olan Şamanizm'den doğan âdetler, gelenek-görenekler günümüzde de yaşatılmaktadır. Türk kültürünü etkileyen temel dinamiklerden biri olan Şamanizm, Türklerin kabul etmiş olduğu diğer inanç sistemlerinde de etkisini göstermektedir, bu nedenle Türk kültürü araştırmacılar için önemlidir. Eser içerisinde öncelikle Şamanizm inancının bir din olup olmadığı tartışılmıştır. Şamanizm'e dair çeşitli konular ele alınmış ve batı Türklüğündeki yeri incelenmiştir. Bu kitap Şamanizm'in yanlış anlamlandırılmasının ve bu yanlışlara sebep olan düşüncelerin önüne geçilmesi ve günümüz Türk toplumunun yaşantısındaki değerini belirtmek için önemli bir eserdir. Eser, Sunuş bölümünden önce "Katkıda Bulunanlar" bölümüyle başlamakta ve 22 akademisyenin öz geçmişlerine yer verilmektedir.

"Sibiry'a'dan Kıtalar Ötesinde Türk Şamanizmi" adlı Sunuş bölümünde, arkaik dönemlerde Sibiry'a taygalarında proto-Türklerin inanç sistemi olarak ortaya çıkarak Türklerin farklı dinleri benimseyip farklı coğrafyalarda yaşamalarına rağmen ortak davranışlarının kalıtsal olarak devam etmesini sağlamış olduğundan bahsedilmiştir. Ayrıca bu bölümde, kitap içerisinde Şamanizm hakkında incelemelerde katkısı olan akademisyenlerin hangi konuları ele aldığından bahsedilmiştir.

Birinci Bölüm, "Şamanizm Bir Din Midir? Eski Türk İnancının Dinsel Niteliği Üzerine Bir Değerlendirme" başlığıyla Doç. Dr. Adil Çelik tarafından kaleme alınmış olup Şamanizm'in bir din olup olmadığı tartışmasına cevap aranmıştır. Bu yazıda Şamanizm'in dinsel nitelikleri dört aşama ile açıklanmıştır. İlk olarak terminolojik anlamı ile din kavramı açıklanmış; ikinci olarak Şamanizm kavramı ele alınmış ve tanımlanmış; üçüncü olarak iki kavramın kesişen ve ayrılan yönleri gösterilmiş; son olarak elde edilen bilgilerle bir yargıya

* Lisans Öğrencisi, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Halkbilimi Bölümü, e-posta: tercantalha45@gmail.com
Orcid: 0009-0009-8332-8012

ulaşılmıştır. Sonuç olarak Şamanizm'in bir din olup olmadığı sorusuna neden olan dört temel argümandan bahsedilmiş ve Şamanizm'in neden bir din olarak kabul edilmesi gerektiği maddeler hâlinde sunulmuştur.

İkinci Bölüm, "Sibirya Şamanizminde Evren Tasavvuru" başlığıyla *Prof. Dr. Mehmet Aça* tarafından kaleme alınmıştır. Bu bölümde Sibirya Şamanizm'inde evrenin ve doğanın nasıl algılandığı ve bu algıların nasıl bir bilinç oluşturduğu konu edilmektedir. Bu yazıda Şamanizm inancında evren tasavvurunun üst, orta ve alt dünya olarak üç gruba ayrılmakta olduğuna değinilerek bu evren tasavvurundan doğan dini ritüeller ile doğanın kutsallaştırılması ve doğa olaylarının inanç boyutunda Tanrı ile bağlantı kurulması hakkında bilgiler verilmektedir.

"Türk Şamanizm'inde Koruyucu ve Yardımcı Ruhlar" başlığıyla *Prof. Dr. Adem Öger* tarafından kaleme alınan Üçüncü Bölüm'de, şamanların insan-doğa ilişkisini yönetmekte görevli olan kişiler olarak seçilmiş olduklarından bahsedilmiştir. Şamanizm felsefesinin, insan-doğa ilişkisine önem verdiğini ve dengeyi korumak için şamanların görevlerinden ve öneminden, şamanların ayin sırasında ruhlardan yardım aldığından ve kötü ruhlarla olan savaşımdan da bahsedilmektedir. Bu çalışmada, Şamanizm'i şekillendiren asıl unsur olarak "ruh" kavramı değerlendirilerek konu "Türk Şamanizm'inde Ruh Kavramı", "Türk Şamanizm'inde Evren Tasarımı ve Ruhlar", "Türk Evren Tasarımında Şaman ve İşlevi", "Şamanın Koruyucu ve Yardımcı Ruhları" başlıkları altında incelenmiştir.

"Sibirya Şamanizm'inde Tapınak Sorunu" başlığıyla *Uzm. Ark. Sergen Çirkin* tarafından kaleme alınan Dördüncü Bölüm'de, Şamanizm'in tapınak sorununu ve büyük dinlerin kurumsallaşmış tapınak anlayışının Şamanizm'de olmaması ele alınmaktadır. Şamanizm'de tapınılan Tanrılar hakkında detaylar verilmiş ve Tanrılar için yapılan ibadetlerde hangi mekânların kullanıldığı hakkında bilgiler aktarılmıştır. Türklerin tapınakları mimari olarak çağlara göre değerlendirilmiş ve genel olarak Şamanizm'de tapınak sorunu, "Kavramsal Açısından Tapınma ve Tapınağın Doğumu", "Sibirya Şamanizm'inde Tapınma ve Tapınak", "Sibirya Şamanizm'inde Panteon Sorunu ve Tanrı-Tapınak İlişkisi" ve "Sibirya Şamanizm'inde Tapınak Tipleri" başlıkları altında sunulmuştur.

Beşinci Bölüm, "Türk Şamanizm'inde Sağaltma Ritüelleri" başlığıyla *Prof. Dr. Mustafa Sever* tarafından kaleme alınmıştır. Bu bölümde Türklerin bozkır kültürünü geliştiren coğrafyanın zorlu koşullarından ve coğrafyaya göre şekil alan Türk inanç sistemi ile "yir sub" kavramı hakkında bilgiler verilmektedir. Şamanlığın Tanrısal bir görev olduğu ve şamanların Tanrılar, ruhlar, iyelerle temasa geçmesine inanıldığından hastalıkların ve hayvanların tedavi edilmesinde etkin rol oynadıkları ayrıca da ruhani rahatsızlıkları giderdiğinden bahsetmektedir. Şamanizm'de kişinin hastalanma nedenlerinden, şamanın bu hastalığı iyileştirmek için yaptığı ritüellerden, kullandığı aletlerden ve söylediği sözlerden bahsedilmektedir. Şamanizm'de sağaltma ritüelleri daha ayrıntılı bir biçimde "Şamanın Hastayı Sağaltma Ritüelleri" başlığı altında aktarılmıştır.

Altıncı Bölüm, "Türk Şamanizm'inde Mevsimlik Ritüeller ve Şölenler" başlığıyla *Doç. Dr. Nursel Uyaniker* tarafından kaleme alınmıştır. Bu bölümde, Şamanizm döneminde Türklerin kutladığı mevsimsel ve millî bayramlarda, şölenlerde, geçiş dönemlerinde, av ve kurban zamanında gerçekleştirilen ritüeller ve bu ritüellerin neden yapıldığı, nasıl yapıldığından bahsedilmektedir. Günümüze kadar gelen bu bayramların ve şölenlerin değişimleri ve yansımalarıyla kütleleşmiş doğa unsurlarına bağlı ritüellerin nasıl icra edildiği ele alınmıştır. Şamanizm'den günümüze kadar gelen bu ritüeller, bayramlar ve şölenler "Mevsimlere Bağlı İnanç ve Ritüeller", "Kültler ve Kültürlere Bağlı Ritüeller", "Geçiş Dönemleriyle İlgili Ritüeller", "Kurban Ritüeli", "Mevsimlik Bayramlar/Şölenler", "Millî Bayramlar/Şölenler", "Tabiat Olaylarına Bağlı Olarak Geliştirilen Seyirlik Oyunlar ve Sportif Gösteriler" ve "Av Şölenleri" başlıkları altında değerlendirilmiştir.

“Türk Şamanizm’inde Kültler” başlığıyla *Doç. Dr. Kübra Yıldız Altın* tarafından kaleme alınan Yedinci Bölüm’de, kültürlerin oluşumu, gelişimi ve aktarımı ile mitolojik anlatılar ve doğa arasında olan ilişki ele alınmaktadır. Bu yazıda Şamanların kültürlerin oluşumundaki ve kültleşmesindeki rolüne değinilmektedir. Kültlerin yayılımı, sürdürülmesi ve işlevselliği ayrıntılı bir şekilde “Türk Şamanizm’ini Oluşturan İçsel Bağlam ve Kült Göstergeleri” ile “Türk Şamanizm’ini Oluşturan Dışsal Bağlam ve Kült Göstergeleri” başlıkları altında incelenmiştir.

Sekizinci Bölüm, “Kahraman ve Şaman: Türk Destanının Arkaik Katmanları” başlığıyla *Prof. Dr. Karl Reichl* tarafından kaleme alınmış ve *Prof. Dr. Hanife Nalan Genç* tarafından Fransızcadan çevrilmiştir. Bu bölüme, şamanlar ve ozanların piri olarak kabul edilen Korkut Ata’dan bahsedilerek başlanmıştır. Bu bölümde, Şamanizm’in sözlü anlatılar üzerindeki etkisi ve bu anlatılarda bıraktığı izler ile şamanların destanlar içindeki rolü incelenmiştir. Genel olarak bu çalışma Şamanizm ile destan kahramanlarının bağlantısını ele almıştır.

“Türk Şamanizm’inin Anaerkil Dönemleri” başlığıyla *Doç. Dr. Berna Ayaz* tarafından kaleme alınan Dokuzuncu Bölüm’de, Şamanizm’in ilk zamanlar anaerkil bir yapıda olmasının nedenleri, mitoloji içerisinde kadın ruhların neyi temsil ettiği ve hangi görevlerde yer aldığı, kadın şamanların toplumdaki önemi ve mitoloji içerisinde dişi ruhların çoğunluğunun koruyucu olarak kabul edildiğinden bahsedilmektedir. Bu çalışma genel olarak Şamanizm’de anaerkil dönemin yeri, önemi ve hangi nedenlerden dolayı ataerkil bir yapıya geçiş yaptığı “Anaerkil/Anahanlık ve Şamanizm” ile “Türk Mitolojisinde Kutsal Dişi Ruhlar” başlıkları altında değerlendirilmiştir.

Onuncu Bölüm, “Şamanizm’in Türk Sanatına Yansımaları ve Tanrıça Umay” başlığıyla *Prof. Dr. Yaşar Çoruhlu* tarafından kaleme alınmıştır. Bu kısımda, Şamanizm dönemi sanat eserlerinde bulunan ruhlardan, şamanların ritüellerinden, ritüel sırasında kullanılan öğelerin üzerindeki hayvan tasvirlerinden, hayvan mücadele sahnelerinden ve Tanrıça Umay’ın sanat üzerindeki yansımından bahsedilmiş ve Şamanizm ile alakalı olan arkeolojik ve etnografik eserlerden, resimlerden örnekler verilerek sembollerindeki Şamanizm yansımaları incelenmiştir. Bu çalışmada Şamanizm’in sanat üzerindeki etkisi “Şamanist Sanat” ve “Tanrıça Umay” başlıkları altında değerlendirilmiştir.

“Türk Şaman Giysilerinde Sembolizm” başlığıyla *Doç. Dr. Kevser Gürçan* tarafından kaleme alınan On Birinci Bölüm’de, Şaman giysisinin üzerinde bulunan sembollerin Şamanizm inancı hakkında bilgiler vermesinden ve şamanların ritüelleri hakkında ipucu vermesinden bahsedilmektedir. Bu yazıda şaman olma koşulları ve şamanların sorumluluk alanları, şaman giysisinin tasarlanması, ritüelden ritüele farklılıkları ve giysinin üzerinde bulunan simge ve sembollerin ritüeller için önemini ve hangi anlamı taşıdığı “Türk Halklarında Şaman Olma Koşulları ve Şamanların Sorumluluk Alanları”, “Şaman Giysileri ve Hazırlanışı”, “Şaman Giysilerinde Öne Çıkan Simgesel Unsurlar”, “Hayvan Sembolizmi”, “Ruh Atası Sembolizmi”, “Saldırı ve Savunma Araçlarının Sembolizmi” ve “İskelet Sembolizmi” başlıkları altında ele alınmıştır.

On İkinci Bölüm, “Türk Şamanizm İnancında Ak Şaman ve Kara Şaman Ayrımı” başlığıyla *Dr. Atilla Bağcı* tarafından kaleme alınmıştır ve bu çalışmada, şamanların ak ve kara olarak ikiye ayrılmasından ve ak şamanların göksel varlıklarla, iyilikle ve koruyucu ruhlarla ilişkilendirildiğinden; kara şamanların ise yeraltı dünyası, kötü ruhlar ve daha tehlikeli ritüellerle ilişkilendirildiğinden bahsedilmektedir. Ayrıca bu ayrımın neden yapıldığı, ak ve kara şamanın giysi ve işlev farklılıkları, ak ve kara ayrımının diğer Türk topluluklarında nasıl ilişkilendirildiği “Altay”, “Yakut”, “Kırgız”, “Giysi”, “Ayrımın Psikolojik Temeli” başlıkları altında incelenmiştir.

“Türk Şamanizm’inin Özgünlüğü ve Dünyadaki Benzer Sistemlerden Farklılığı” başlığıyla *Dr. Öğr. Üyesi Hasan Kızıldağ* tarafından kaleme alınan On Üçüncü Bölümde, şaman ve

Şamanizm kavramları, dünya üzerinde bulunan yerli dinlerin Sibirya Şamanizm'iyle karıştırılması ve bu nedenle hatalı bir kullanımı olduğu, Sibirya Şamanizm'i ve yerli dinleri arasındaki farklılıkları, Sibirya Türkleri ile komşu topluluklar arasındaki Şamanizm'in benzer unsurları ve Şamanizm'in Gök Tengri inancıyla bütünleşmiş olması ile doğaya ve ruhlarla iletişime dayalı bir sistem olduğu "Sorunlu Terimler Olarak Şamanizm ve Şaman", "Dünyada Şamanizm Olarak Adlandırılan Sistemlere ve Şamanlara Kısa Bir Bakış", "Sibirya'da Türkler Dışındaki Topluluklarda Şamanizm" ve "Türklerin Özgün Dini Sistemi Şamanizm" başlıkları altında değerlendirilmiştir.

On Dördüncü Bölüm, "Şamanist Türklerin Türk Dünyasındaki Dezavantajlı Konumu" başlığıyla *Prof. Dr. Bülent Bayram* tarafından kaleme alınmıştır. Bu kısımda Şamanist Türklerin kim olduğuna ve diğer dinlerin ve siyasi, ekonomik ve kültürel olarak güçlü olanların baskısı altında olan Şamanist Türklerin "Tengricilik" hareketinin nasıl başladığı, Rusların Şamanist Türklerle yaptığı baskı nedeniyle geleneksel dinin yok oluşu ve Şamanist Türklerin toplumsal açıdan dezavantajlı durumda olması "Şamanist Türkler kimlerdir?" ve "Şamanist Türkler ve Dezavantajlı Konumları" başlıkları altında ele alınmıştır.

"Altay Şamanlığı" başlığıyla *Dr. Atilla Bağcı* tarafından kaleme alınan onbeşinci bölümde, Altay Türklerinin Ruslar tarafından gördüğü baskı nedeniyle kendi içlerinde ayrışması ve demografik yapısı, Altay Şamanizm'i ve modern dinlerin karşılaştırılarak ilkel ve modern dinlerin özellikleri, Altay Şamanizm'inin ilkel din içerisinde neden kabul edildiği, Şamanizm inancında evrenin yaratılışının nasıl anlatıldığı ve üçlemelerin Hristiyanlıkla benzerlikleri, Altay Şamanizm'inde şamanlar hakkında bilgileri ve son olarak şamanlar için ritüellerde kullanılması önemli olan davulun yapılaş süreci, kıyafeti ve aksesuarlarının önemi ele alınmaktadır ve "Altaylılar", "Altay Şamanizmi", "Şamanizm ve Yaratılış", "Şamanlık Bağışı", "Şaman Davulu ve Aksesuarları" ve "Şaman Kostümü" başlıkları altında incelenmiştir.

On Altıncı Bölüm "Uygur Türklerinde Şamanlık ve Şaman Duası" başlığıyla *Prof. Dr. Alimcan İneyet* tarafından kaleme alınmış olup bu bölümde, Uygur şamanlarının adlandırmalarından ve bu adlandırmaların anlamlarından söz edilmektedir. Şamanlık görevlerini nasıl ve nereden aldıklarından, bazı şamanların zayıfladığında dua ile güçlerini başkalarına vermelerinden, şamanların ne giydiğinden, hangi günler ayin yaptıklarından, ayin sırasında hangi aletleri kullandıklarından ve kişilerin bazı hastalıklarının nasıl tedavi edildiğinden bahsedilmiş ve son olarak şamanın ritüel esnasında okuduğu bir dua örneği verilmiştir.

"Türk Şamanlığının Sürekliliği" başlığıyla *Prof. Dr. Durmuş Arık* tarafından kaleme alınan On Yedinci Bölüm'de, şamanların kendilerine özgü yöntemleri olduğu, her sihirbazın ve otacının şaman olarak sayılmaması gerektiği, Türkiye'de yapılan ilk Şamanizm araştırmaları ve değerlendirmeleri, şamanların görevleri, hangi ruhları temsil ettikleri, kurbanları ve Şamanizm'in ve şamanın ilk zamanlarda geleneksel olarak nasıl yaşatıldığı ve sonrasında Müslümanlık, Hristiyanlık gibi dinlerle etkileşiminden dolayı ne gibi değişimlere uğradığı "Türk Şamanlığı", "Süreklilik Gösteren Yönüyle Şaman ve Şamanlık", "Geleneksel Şamanizm", "İslamlaştırılmış Şamanizm" ve "Yeni Şamanizm ya da Neo-Şamanizm" başlıkları altında değerlendirilmiştir.

On Sekizinci Bölüm, "İslami ve/veya İslamlaşan Şamanlık Kurumu" başlığıyla *Prof. Dr. Fuzuli Bayat* tarafından kaleme alınmıştır. Bu yazıda Türklerin ilk inancı olan Şamanizm geleneklerinin kolay kolay yok olmadığı ve İslamlaşma sürecinde halkın Şamanizm geleneklerine bağlılığından dolayı kültürlerin oluşumu, Şamanizm ile Müslümanlığın birleşimiyle yeni bir olgunun ortaya çıktığı, Müslümanlıktan sonra Şamanizm'in varlığını da sürdüren sufiler ve Ak-süyek evliya grupları ele alınmaktadır. İşanların kim olduğu ve şamanlarla bağlantısı, sufi zikirleri ile şaman oyunu arasındaki benzerlikleri, evliya kültürünün oluşması ve son olarak bölgesel kültürlerde kadın şaman anlayışının değişim göstermesi ve kadınların halk dininin koruyucusu görevini üstlendiğinden

bahsedilmektedir. Bu çalışmada İslamiyet'in etkisinde kalan Şamanizm'in nasıl değişime uğradığı, hangi kurumların oluştuğu, nasıl ve kimler tarafından yaşatıldığı "İslami (İslamlaşan) Şaman Anlayışı", "İslami Şamanlık Kurumları", "İslamlaşan Geleneksel Erkek Şamanlar", "İslami Kadın Şamanlık Kurumu" başlıkları altında değerlendirilmektedir.

On Dokuzuncu Bölüm, "Anadolu'da Şamanizm Kökenli Ritüeller Üzerine Bir Deneme" başlığıyla *Prof. Dr. Mehmet Ali Yolcu* tarafından kaleme alınmıştır. Bu bölümde, ritüelin ne olduğu, ritüel ve ayin kavramlarının farklılıkları, şamanların ritüelleri hangi amaçla yaptıkları ve sembol olarak nelerin kullanıldığı, Anadolu Türklerinde eski inanç sisteminin derin izleri, kültlerin hangi anlamlarla ve Müslümanlık içerisinde nasıl yaşatıldığı ve Şamanizm döneminde yapılan birçok ritüelin günümüzde de yapıldığı, kanlı kurbanların neden yapıldığı ele alınmıştır. Bu yazıda eski Türk inancı olan Şamanizm ritüellerinin ve geleneklerinin Anadolu Türkleri tarafından Müslümanlığa uyarlanması ve yaşatılması "Kavramlar Üzerine" ve "Anadolu Türk Geleneklerinde Şamanizm" başlıkları altında değerlendirilmiştir.

"Türk Mitolojisinde Su Metaverse'ü ve Metaetikverse" başlığıyla *Dr. Sacide Çobanoğlu* tarafından kaleme alınan Yirminci Bölüm'de, Metaverse'ün ne olduğu, halkbilimcilerin yeniçağ sanal evreni olan Metaverse'ün içerisine Türklerin mitolojisini, kültürünü ve geleneğini yansıtmaları gerektiği, halkbilimcilerin bu konuda önemi, halkbilimcilerin beceri tablosu ve bu yolda hangi yöntemlerin kullanılması gerektiği ele alınmış ve kültürel ergonominin, etik kodun ve Metaetikverse'ün anlamı, ilk çağlarda Metaverse düşüncesinin varlığı, Türk mitolojisindeki Metaverseleri ve her Metaverse'ün yaşam şartlarıyla uyumu ile kurallarının oluşumuna değinilmiştir. Zayatülek ve Hıvhlıv destanı bağlamında Su Metaverse'ü ve etik kodları ile ahlaki, sosyal ve dinî gelenekler bağlamındaki etik eylemler halkbilimsel anlamda incelenmiş ve son olarak su Metaverse'ünün halkbilimcilerin tarih ve yaratıcı güçleriyle çeşitlendirebileceğinden bahsedilmiştir. Bu çalışma içerisinde çağımızda yükselişe geçen sanal evren olan Metaverse'ün ne olduğu ve halkbilimcilerin Türk mitolojisiyle kültürünü içeren bir evrenin oluşturması gerektiği ve mitoloji, destan içerisinde olan metaverseleri "Metaverse Nedir", "Metaverse'de Halkbilimcilerin Yeri ve Rolü", "Kültürel Ergonomi, Kültürel Ergonomik Süreç, Kültürel Ergonomik Yapı, Sosyal Teknoloji, Etik Kod ve Metaetikverse Kavramları", "Türk Mitolojisinin Metaverseleri", "Türk Mitolojisinde Su Metaverse'ü", "Türk Mitolojisinde, Zayatülek ve Hıvhlıv Destanı Bağlamında, Su Metaverse'ü Metaetikverse'ünün (Etik Felsefesi) Etik Kodları" ve "Halkbilimsel Metaetik Kuram Bağlamında, Metaetikverse Doğrultusunda, Su Metaverse'ü Proto Evren Tasarımı" başlıkları altında ele alınmış ve değerlendirilmiştir.

Yirmi Birinci Bölüm, "Masallara Yansıyan Türk Şamanlığı" başlığıyla *Prof. Dr. Kadriye Türkan* tarafından kaleme alınmıştır. Bu kısımda, anlatmaya dayalı olan türlerin, inanç sisteminden etkilenip şekillendiği ve muhafaza edildiği, kültürün masal kahramanlarını oluşturması, masalın mitin içerisinde ortaya çıktığı ve dinî inançla yakın olan Türk toplumunun masalları içerisinde Şamanizm motiflerinin görülmesi ele alınmış ve Türk masallarında bulunan kahramanlara yüklenilmiş olan şaman güçlerinden ve Şamanizm motiflerinin varlığı incelenmiştir. Bu çalışmada masal kahramanlarının şamanların sihirli yeteneklerini ve görevlerini taşımasından, evrenin yaratılmasının masallara yansımından "Sihir ve Büyü Yapmak", "Hastaları İyileştirmek", "Gelecekte Haber Vermek", "Tabiat Kuvvetlerine Hâkim Olmak", "Ateşe Hükmetmek", "Kemiklerden Diriltmek", "Şekil (Don) Değiştirmek" ve "Evren Tasarımı" başlıkları altında masallardan örnek verilerek değerlendirilmiştir.

"Batı Türklüğünün Stratejik Konumu İtibarıyla Şamanizm ve Yin-Yang İnancı" başlığıyla *Dr. Yaşar Kalafat* tarafından kaleme alınan Yirmi İkinci Bölümde, Türklerin Orta Asya'dan Anadolu'ya göç ederken kültür göçünün yapıldığı, Müslümanlık ile tanışmasının ardından ortaya çıkan Alevi-Bektaşî inancı hakkında bilgiler verilmektedir. Şamanların ayin icrasının

Alevilere yansması ve nasıl yaşatıldığı, ters motif olarak varlığını sürdüren Ying-Yang felsefesi ve Şamanizm içerisindeki ters motif barındıran iyeler ile ayinlerin bazılarını örneklerle bağdaştırılarak değerlendirilmiştir. Bu yazı eski Türk inancı olan Şamanizm'in ve Ying-Yang felsefesinin günümüzde Alevi ve Bektaşiler tarafınca daha belirgin yaşatıldığı ve şamanlar ile Alevi-Bektaşilerin gerçekleştirdiği ritüellerin benzerlikleri "Şamanizm'de Büyü" ve "Ters Motifi ve Ying-Yang" başlıkları altında incelenmiştir.

Eserin bütünlüğüne baktığımızda, günümüze kadar yapılan Şamanizm araştırmalarının eksik yönleri, Şamanizm inancındaki kültler, ritüeller, iyeler, şamanlar ve tapınaklar gibi temel unsurlar ve Şamanizm'in toplum üzerindeki etkileri ile günümüze gelen Şamanizm izleri ele alınmıştır. Çalışmaları yapan akademisyenler her konuyu özenle değerlendirmiş ve ayrıntılı bir şekilde sunmuştur. Bu eser Şamanizm kavramının daha iyi anlaşılmasını sağlaması ve Şamanizm'in ne olduğu hakkında bilgiler verilmesinden dolayı Türk halk inançları ve Şamanizm üzerine çalışan akademisyenler, öğrenciler ve mitolojiye ilgi duyan okuyucular için önemli bir kaynaktır.

Kaynakça

Ruhlar ve Tanrılar Arasında Türk Dünyası Şamanizmi (2025). (Ed. Hasan Kızıldağ). İstanbul: Ötüken Yayınevi.